

Politiska resurser

En kvalitativ studie av Centerpartiets och
Socialdemokraternas natursyn.

Daniel Holm

Fördjupningsuppgift

Kurs: Medborgarskap, demokrati och legitimitet i moderna samhällen

Kurskod: S7016N **Termin:** VT-16

Antal ord: 7618

”Den första människa, som inhägnade ett stycke mark, kom på att säga 'Detta är mitt!' och fann människor nog enfaldiga att tro honom, var samhällets verkliga grundare. Hur många brott, krig, och mord; hur mycken olycka och fasa skulle inte den mänskliga rasen ha besparats om något ryckt upp pålarna, fyllt igen diket och ropat till sina medmänniskor: 'Akta er för denne bedragare, ni är förlorare om ni glömmer att jordens frukter tillhör alla och jorden själv tillhör ingen!'”

- Jean-Jacques Rousseau, *The Social Contract and Discourses*.

Innehåll

Introduktion	3
En tillbakablick.....	3
Syfte och frågeställning.....	4
Teori	4
Natarsyn och typologi.....	4
Antropocentrism.....	8
Ekocentrism.....	8
Metod	8
Avgränsning och analysenheter.....	9
Centerpartiet (C).....	9
Socialdemokraterna (S).....	10
Ramverk och tillvägagångssätt.....	10
Kvalitativ innehållsanalys.....	11
Analys och resultat	13
En hållbar framtid: våra idéer för skillnad (C).....	13
Ett program för förändring (S).....	16
Sammanfattning och diskussion.....	17
Referenser	19

Introduktion

Vi står inför allt tydligare kollektiva problem för framtiden. Över-/urfiske, global uppvärmning, ökad köttkonsumtion, hormonstörande ämnen i haven, ihop med plast, oljeläckage; fler bilar i allt ökande ekonomier som vill leva som i väst; vad vi ska göra el av – vatten, vind, sol, kol, olja eller kärnkraft? Samtidigt görs nya steg för att ta oss till nya planeter. Den något filosofiska frågan är då om vi ska göra det för att resurserna här snart är slut eller om det är för att ha en backup ifall denna planet skulle råka ut för extraterrestriala hot som meteoriter. Det är saker vi måste lösa (Griggs m.fl., 2013).

Läs oss börja med det typiska, men ack så viktiga: Hållbar utveckling. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future* (ofta refererad till som *Brundtlandrapporten*) är känd för den mest kända definitionen av hållbar utveckling, vilken lyder:

En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.
(Världskommissionen, 1987)

Nu är det även så att detta inte är den enda, men vi ska inte haka upp oss på just den ena eller andra definition. Dobson (1996) menar nämligen att det finns flera hundra. Jag minns en föreläsare som beskrev det som att det finns lika många definitioner som det finns människor. Griggs m.fl. (2013) slår till exempel ett slag för att utvidga detta för rent planetärt skydd (A.a., s. 305).

Definitionen har ratificerats av många. Stater och nationer möts i "toppmöten" för att diskutera hur miljöproblem av olika slag ska kunna bemötas i framtiden. Vem ska släppa ut mindre, och hur gör vi med det ena och det andra. Senast nu var det toppmöten i Paris som fick överraskande resultat (Alestig & Stiernstedt, 2015; Kihlberg & Rosén, 2015; Olsson & Wicklén, 2015). Det är just detta med politiska styrning och beslutsfattande som blir spännande här. När vi väljer våra representanter som ska stå för min syn på naturen och hur vi ska förhålla oss till jordens ändliga resurser. Det är en ständigt intressant och högaktuell fråga. Sedan oktober 2014 har vi en rödgrön regering bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och innan dess hade vi en borgerlig regering med Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet (idag Liberalerna), samt Kristdemokraterna – vilka gick under benämningen *Alliansen*. I denna studie har jag för avsikt att ta ut ett parti från föregående och från nuvarande regering för att se vilken typ av natursyn de har och därmed vilken representation vi haft på dessa klimattoppmöten.

En tillbakablick

Vilken natursyn som följs har direkta efter på vilka strategier som följs i arbetet för att lösa storskaliga kollektiva problem såsom de om miljö och klimat. Det lägger ett fundament. Det är något

djupt och ideologiskt för hur vi ser på oss själva och naturen omkring oss. Som jag har beskrivit ovan har politiken, givetvis, ett stort inflytande på hur denna problematik bemöts och därmed bedöms lösas. Vilket typ av styrmedel som ska användas – till exempel *Command-and-Control*, fiskekvoter och utsläppsrätter. Också i relation till detta har den rent politiska ideologin om människans frihet. Att styra över fiskare som vill säkra sin välfärd ses på olika sätt beroende på hur ens ideologiska grund relaterar sig till socialism eller liberalism, till exempel. Studier visar på dess olika effekter när det avser deltagande på de olika nivåerna – på individ eller statlig nivå.

Griggs m.fl. (2013) artikel, som jag nämner början, är ett uppmuntrande att det på överstatlig, mellanstatlig och på egen statlig/nationell nivå arbeta för deras sex hållbarhetsmål, men lämnar individen (A.a., s. 307). Staten ska ta ansvar för individen och individen ska endast få njuta av dess frukter, tillika välfärd. Målen förutsätter en förändrat jordbrukspolitik, konsumtion och även en förändrat ekonomisk spelfält (Ibid.).

Syfte och frågeställning

I denna studie har jag för avsikt att studera hur Centerpartiet och Socialdemokraterna förhåller sig till natursyner på en skala mellan *Antropocentrism* och *Ekocentrism*. Därmed hur de förhåller sig till naturen och människan, och så småningom till storskaliga kollektiva miljöproblem. Jag kommer att undersöka detta genom att studera deras respektive politiska manifest. Detta är intressant då vi tänker på den politiska genomslagskraften i beslut och styrning när vi ska bemöta dessa problem och hur de ska lösas. Till exempel när vi skickar våra politiska representanter till klimattoppmöten där de ska komma överens om den gemensamma handlingen. För att veta vilken linje som följs så måste vi givetvis veta om den fundamentala synen på naturen.

Min frågeställning är helt enkelt hur Centerpartiet och Socialdemokraterna ser på, och förhåller sig till, naturen? Vilken sida av skalan mellan antropocentrism och ekocentrism positionerar de sig? Detta

Teori

I detta avsnitt går jag igenom det teoretiska ramverk, tillika utgångspunkt, som kommer att användas för studiens analys. Det huvudsakliga ämnet med studien är att deduktivt undersöka hur Centerpartiet och Socialdemokraterna förhåller sig till den skala av natursyn som går mellan antropocentrism och ekocentrism, som således är två extrempunkter. För att kunna undersöka detta måste vi först veta vad det är, eller iallafall hur de skiljer sig.

Natursyn och typologi

Natursyn är det samlingsord för vår uppfattning och värde av naturen. De två juxtapositionerna,

eller extrempunkterna, är antropocentrism och ekocentrism, vilka jag presenterar nedan men som kortfattat kan beskrivas som att antingen sätta människan i centrum som naturens härskare (antropocentrism) och att dess resurser är till för människans nyttjande, där motsatsen är att människan är blott en del i det naturliga samspelet (ekocentrism). Men låt oss börja någon annanstans, eftersom detta är något idealt och sällan så enkelt som att bara tillämpa. Nej, utan mer som en rörlig skala.

Givetvis har natursyn, med dessa två extrempunkter, en otroligt stor roll vid hantering av storskaliga kollektiva problem. Hur detta löses är via politiska beslut och social handling. Men beroende på vilken syn ges olika utfall, olika effekt. Det är här grunden ligger, likt den ideologiska skiljelinjen mellan liberalism och socialism. Carina Lundmark presenterar i sin artikel *The New Ecological Paradigm Revisited* (2007) bland annat en överskådlig tabell av vad som går att härleda dessa extrempunkter till (Lundmark, 2007, s. 335).

NEP-skalan (New Ecological Paradigm) introducerades av Dunlap och Van Liere 1978 för att kunna fånga miljöproblems tro på ett "lätt" sätt. Lundmark liknar denna skala vid många andra som kommit till för att mäta något enskilt problem, så som utsläpp, landanvändning och energikonservering (Lundmark, 2007, s. 330). Skalan är tänkt att fånga tron att människans ability att störa den naturliga balansen, existensen av tillväxtbegränsningar för samhällen, samt människans rätt att "regera över resten av naturen" (Ibid.). Skalan fångar dock väl upp uttalade former av antropocentrism, samtidigt som "grunda" ekologiska positionen, snarare än den "djupa" gröna, och missar därmed viktiga element hos samtida debatt om ekologisk värdegrund (Lundmark, 2007).

Lundmarks studie använder miljöetik som en typ av moralisk relation mellan människa och natur, och på så vis "undersöka den teoretiska grunden för NEP-skalan" (Ibid.). I Lundmarks studie finns två tillvägagångssätt tillgängliga: (a) att använda miljöetik som underliggande värden (jämförbart med liberalism), samt; (2) att förstå hur miljöetik är en viktig och icke-separerbar feature för skalan. Miljöetik inkluderar två trosuppfattningar: antropocentrism och ecocentrism (Barry, 1994); vilka fångar mycket av den samtida etiska diskursen, avseende relationen mellan människa och natur (Lundmark, 2007, s. 331) – dessa står i mångt och mycket att avbota att människan eller naturen i centrum. Inom *Antropocentrism* anses människan vara separerade från naturen och är mer värda än andra organismer (Lundmark, 2007, s. 331). Människans unikheter ligger till grund och är, till exempel, befäst i vår utvecklade kapacitet och möjligheter för språk; resonera logiskt; använda avancerade verktyg för att bygga vårt samhälle. Moralien är uteslutande kretsande kring människan och hennes storhet. Människan bedömer sitt agerande mot naturen genom att se hur naturen i sin tur agerar mot oss – inte på andra organismer. Miljön ger människan resurser som kan användas till "människliga ändamål". Därmed är det naturens ansvar att se till att människan är nöjd. Lundmark beskriver det hur antropocentrism "andas" positivism då människan i det stora hela är i kontroll

över världen omkring henne (Lundmark, 2007, s. 331). Med det sagt kan problemen som uppstår lösas genom teknisk utveckling. Att alltså låta samhället och människan växa sig starkare – mer tillväxt och mer teknologi; ”prosperity” – något som Lundmark starkt relaterar till att vara en typisk tradition för västvärlden (Ibid.) *Ecocentrism* anser att den naturliga miljön består av ett ”komplex nät av ekologiska beroenden” (Lundmark, 2007, s. 331). Detta inre beroende betyder inte bara att utsläpp och andra former av mänskliga vidhållande kan ha flerfald, och oklara, miljöeffekter. Det kastar ett ”seriöst tvivel på den antropocentriska idén av naturen som absolut uppdelad mellan människa och natur” (Lundmark, 2007, s. 331, egen översättning). Den står därmed i direkt kontrast till antropocentrismen.

Grund ekologi är exempel på ett mixat värdesystem som använder Naess (1973) terminologi, och vars fokus ligger på vikten av naturens effekt på hälsa och människans välmående. Naturens överexploatering kommer således att gå ut över människans hälsa negativt och oron ligger häri, samtidigt som de anser att politiska styrmedel är rätta vägen att lösa dessa miljöproblem. Kritik riktar sig till att denna grupp inte frågar ”djupare” frågor och miljörelationen och problemens ursprung (Lundmark, 2007, s. 333). Ekocentriska teoretiker anser att miljökriser är bevis på människans ”uppblåsta” åsikt att människan är så otroligt viktig och att detta är en fullständigt felaktig trosuppfattning (Ibid.). Ett djupare perspektiv, och därmed ett mer ekocentriskt: det krävs att man stannar upp och funderar över de stora politiska, ekonomiska och sociala systemen (Lundmark, 2007, s. 333). Lundmark, med relation till Naess, menar på att ifall nu antropocentrism är positivt inställt till människans möjligheter till att klara av miljöproblem så bör ekocentrism ha en mer skeptisk syn på det hela.

Andrew Dobson beskriver i sin artikel *Environmental Sustainabilities: An Analysis and a Typology* (1996) metodologin för sin litteraturstudie. Texter har två former (ibland eller båda): ”definitionell” eller ”diskursiv” (Dobson, 1996, s. 402). Dobson förklarar, med fokus på hållbar utveckling/ekologisk hållbarhet, hur det är beklagligt att stirra sig blind på definitioner då det alltid finns en uppsjö av dem (Dobson, 1996, s. 402. Jmf. Baker, 2006; Griggs m.fl., 2013).¹ Definitioner håller inte, helt enkelt. Det diskursiva alternativet som är mer ”lovande”, jämnare och omfattande; men med ett utgångsdatum. Dobson fortsätter dock och förklarar att även om den diskursiva strategin är mer lovande än den definitionella, så saknas det analytiska. Här kommer istället ”typologi” in och hur typologier, alltså klassificeringar, av miljö hållbarhetsteorier istället bör användas (Dobson, 1996, s. 402; Jmf. Baker, 2006). Således undkommes problematiken med en otroligt stor variation av olika summor om vad som är vad, som i det definitionella, samt problematiken med föråldringen i det diskursiva. Här hålls klassificeringen istället uppdaterad. Dobson menar att en fördel av typo-

¹ Definitionerna är alltid ifrågasatta eller kommer att bli (Dobson, 1996, s. 402).

logi som analysmodell är att du får ut flertalet svar, en „pluralitet“, från en undersökning (A.a., s. 403).

Dobsons typologi består av fyra frågor á fyra grupperingar/klassificeringar. Frågorna lyder (Dobson, 1996, s. 407): (1) Vad att bevaras?; (2) varför?; (3) primära och sekundära orosobjekt?, samt; (4) utbytbarhet mellan artificiellt och naturligt kapital? Dessa har sedan fyra olika svar (Se resultatet i figur 1, sidan 407). Dessa fyra frågor och fyra olika svar leder till de klassificeringar eller ”conceptions”, som Dobson benämner det), vilka jag har för avsikt att återanvända som mina idealtyper för min analys. Anledningen är att de två klassificeringarna A och D i princip är de två extrempunkterna antropocentrism (A) och ekocentrism (D), vilka vi återkommer till nedan, och vad jag är ute efter att härleda till Centerpartiets och Socialdemokraternas politik. Med detta avser jag i synnerhet fråga två om varför något ska bevaras där A menar på den mänskliga välfärden och D att vi har ”förpliktelser mot naturen” (Figur 1, Ibid.). Detta skulle jag säga bekräftas av svaren på fråga tre om vilka orosobjekt som är i fokus. A syftar enbart på människan – även om det inkluderar den människan imorgon – men D har ett ytterligare fokus på såväl dagen och morgondagens människa och icke-människa – alltså djur och natur. B inkluderar förvisso samtliga orosobjekt, men där icke-människor kommer sekundärt; och att även ha med människan samtida och framtida viljor skulle jag inte säga beskriver ekocentrismen. C tar inte hänsyn till just denna vilja, utan endast behov. Dobson refererar A till ett citat av Herman Daly: ”Neoclassical economic theory has taught that man-made capital is near-perfect substitute for natural resources”, och detta, menar jag är ytterligare ett tecken på det rent antropocentriska i denna klassificering. Att människan anses ha den kontrollen över sina skapelser att den efterliknar den naturliga. Samma person beskriver även sedan hur detta att upprätthålla ett ”totalt kapital” (alltså såväl mänskligt som naturligt) har en ”svag hållbarhet”.² A säkrar människans välfärd, rent materiellt. B gör det klart att människans intresse kommer först, även om B har en ökat perspektiv på framtiden än vad A har (Dobson, 1996, s. 412). B vill behålla det som är kritiskt för människans överlevnad. C beskriver bevarandet av det som inte kan backas tillbaka – detta inkluderar även naturen för naturens egna skull (A.a., s. 414). Vissa resurser, eller naturligt kapital, är människan inte alls i behov av, men att det i denna klassificering söker en bevarande ambitionen ändå. C inkluderar även hur de de nutida människor och icke-människors behov går före framtida eller nutida människors vill-ha. D fångar hjärtat av oron för miljön. Den naturliga världen ”försvinner” och att ett beskyddande av den icke-mänskliga miljön kräver att vi faktiskt arbetar aktivt för att skydda den – även om människans intressen inte ligger direkt i bevarandet (Dobson, 1996, citerar Holland (1996), s. 417). D är dock inte bara intressant för människans skyldigheter

² Just ”svag hållbarhet” innebär här att vissa naturliga resurser får ”köras ner” så länge adekvat kompensering finns genom att öka andra resurser – kanske i form av mänskligt skapat kapital. ”Stark hållbarhet” å andra sidan, kräver ett bevarande miljön intakt som vi finner den idag (Dobson, 1996, s. 410 citerar Beckerman, 1994).

gentemot naturen, utan behandlar även människans välfärd samt det rent estetiska i naturen (A.a., s. 417). Naturen, det icke-mänskliga, har ett värde i sig självt, i denna klassificering.

Antropocentrism

Människan står i centrum och har för avsikt att säkra sin nutida och framtida överlevnad. Människan har inga förpliktelser mot naturen eftersom hon står över den. Naturens resurser är till för att bli nyttjade av människan och inget som människan gör mot naturen kan inte åter läckas av naturen självt. Huvudsakligt fokus är därmed att bevara det ”totala kapitalet” - summan av artificiellt och naturligt skapat (Dobson, 1996). Därför är det inom denna natursyn fokus att begränsa effekterna av det mänskliga livet för att kunna säkerställa samma välfärd även för morgondagen. Att arbete emot förorening eller urfiske är inte för naturens egenvärde utan för människans välfärd och välbefinnande. Att det skulle sänka tillväxten. Att bevara människans behov och önskemål för såväl idag som imorgon. Anledningen till att bevara är till ändamål för människans välfärd. Eftersom människan står över naturen så vet hon även exakt hur hon ska tampas med den och inga negativa effekter kan komma därav (Lundmark, 2007). Dessutom finns det inom denna natursyn en särskild tillit till morgondagen och den utveckling och tillväxt som den för med sig. Ny teknologi kan lösa allt, och även om något går förlorat så kan vi kompensera för det genom teknologiska nyheter och ny vetenskap.

Ekocentrism

Naturen står i centrum och människan är blott en del av det naturliga ekosystemet – likt allt annat på jorden; alla djur och all natur. Människan har således förpliktelser till naturen. Huvudsakligt fokus av orosobjekt är säkra såväl dagens och morgondagens behov för allt som ingår i den naturliga cirkeln. Sekundärfokus är dagens och morgondagens människors önskan. Naturen har ett egenvärde. Inget levet utan den då vi alla är inbördes beroende av varandra. Genom att vara en del av naturen så måste vi också värna om den för såväl dess egna, som vår egna skull.

Kolla Naess igen.

Metod

Nu har jag med mig teorin från föregående avsnitt och går nu in i det rent deduktiva – att jämföra riksdagspartier emot dessa natursyner och deras förhållande med hållbar utveckling. För att studera detta så kommer jag i detta avsnitt att presentera min avgränsning av området, samt min metod för att gå igenom det empiriska material – som även det kommer att presenteras här. Det är en kvalitativ innehållsanalys av ideologiska texter av Centerpartiet och Socialdemokraterna. Låt oss börja med detta val, denna avgränsning.

Avgränsning och analysenheter

Inom ramen för såväl tid som uppgiftens formulering så ligger avgränsningen för denna korta studie på valet av två riksdagspartier. Mitt val faller på Centerpartiet och Socialdemokraterna. Anledningen är att de båda, idag på olika politiska sidor på den horisontella axeln, har en ideologisk grund i bruket av naturens resurser. Centerpartiet med en historia av jordbruk och bönder som sitt leverne, samt Socialdemokraterna med bakgrund av arbetare och industri. Historia i att bruka skörda jordens frukter och nyttja naturens resurser. Jag kommer att använda mig respektive partis senaste idé-/partiprogram för att se hur de står idag. I en större studie hade det varit intressant att även göra en historisk tillbakablick på hur deras relation till dessa natursyner har utvecklats och skiljt sig åt över tid, men i denna studie så ligger fokus endast på deras dagsaktuella natursyn.

Det faller sig också naturligt, i mitt tycke, att använda sig av en textanalys. Då faller valet på antingen olika typer av debattartiklar, till exempel sådana i nyhetstidningar som diskuterar just olika typer av miljöproblem som kan indikera på partiets natursyn. Dock hade det varit likväl intressant och givande att bygga studiens empiriska material på intervjuer. Men såväl valet att inte studera debattartiklar som utföra intervjuer är för att minimera subjektets egna inverkan, i form av den politiker som materialet hämtas in ifrån, och istället fokusera på ett gemensamt och kollektivt beslutat dokument som är det i form av politiska manifest: idé- och partiprogram.

Låt oss gå igenom en kort historia per parti och därmed argument för varför just dessa partier är intressanta att undersöka i relation till deras syn på naturen.

Centerpartiet (C)

Beskrivs som ett socialliberalt och grönt politiskt parti ("Centerpartiet", 2016). Från 1913 och fram till 1957 hette partiet *Bondepartiet*. Partiet bildades för att föra en enad talan för landsbygdsbefolkningen, vilka tidigare hade varit politiskt splittrade. "Sedan 2013 definierar partiet sin liberala ideologi som "social, decentralistisk och grön" (Centerpartiet, 2013, s. 3). Den gröna politiken här kallas också för Ekologism ("Grön ideologi", 2016). Centerpartiets utgår från ett "öppet samhälle med individen i fokus". Bland deras främsta politikområden så är det för denna studie relevant med landsbygd, välfärd och miljö. I Folkomröstningen om kärnkraft 1980 stod C för Linje 3, vilket betydde en snabb avveckling (inom 10 år), samt satsning på alternativ ("Folkomröstningen om kärnkraften i Sverige 1980", 2015).

Valet av detta parti är därmed på g rund av dess bild på sig själva som ett grönt parti, med bakgrund i jordbruk. För att kunna fortsätta att bruka jord så förutsätts en natursyn som förhåller sig till detta, kan en tänka.

Dokumentet som kommer att användas för analys i Centerpartiets fall är deras idéprogram *En*

hållbar framtid: våra idéer för skillnad (Centerpartiet, 2013).

Socialdemokraterna (S)

Kallar även sig själva för *Arbetarpartiet* ”har sitt ursprung i den socialistiska arbetarrörelsen och är dess främsta politiska gren” (*”Socialdemokraterna (Sverige)”*, 2016). Den officiella ideologin är socialdemokrati och demokratisk socialism. 1889 bildades Sveriges socialdemokratiska arbetarparti med fackföreningar, sjuk- och begravningskassor, samt olika socialistiska grupper bakom sig. S stod för Linje 2 i kärnkraftsfrågan, vilket stod för ”successiv avveckling, offentligt ägande, hushållning” (*”Folkomröstningen om kärnkraften i Sverige 1980”*, 2015). 2001 började Socialdemokraterna kalla sig för ett ”feministiskt parti”. Partiet har på senare tid kommit att acceptera marknads ekonomi, även om det sker med politiska regleringar. Idén med *Folkhemmet*, med allmän välfärd, säkerställs genom stark offentlig sektor, ”finansierad av skatter” (Wikipedia, Socialdemokraterna). Folkhemmet är metaforen för det samhälle som styrs genom politisk organisation och som ”tar väl hand om alla medborgare och ge dem en grundtrygghet” (Wikipedia, Folkhemmet).

Valet på detta parti är då det är intressant, i mitt tycke, hur detta parti med grund i industriarbetare, men idag i ett post-industriellt samhälle. Industrier är ju inte direkt kända för att vara naturvänliga utan snarare att den industriella åldern slog som hårdast mot naturen och människan. Jag tänker bland annat på Londons sotiga luft när det var en industriell högborg. Att även om partiets ideologi grundar sig i arbetare av olika slag, vilket idag ges i uttryck i form av väljare inom välfärdssektorn, så kanske denna grund finns kvar, och att klassresan har effekter på miljön om alla ska ha ”rätt” att konsumera så mycket hen behagar. Men utifrån vilken natursyn?

Dokumentet som kommer användas är den det senaste partiprogrammet *Ett program för förändring* (Socialdemokraterna, 2013).

Ramverk och tillvägagångssätt

Med natursyner och typologier med mig i ryggsäcken och med en problemformulering som frågar om hur just dessa två riksdagspartier förhåller sig till dessa så avser jag att studien blir en beskrivande deduktiv sådan. Jag avser att benämna studiens utgångspunkt som deduktiv då jag redan från början avser undersöka hur dessa partier förhåller sig till något som jag från start vet vara konstruerat och att jag nu ska pröva denna förklaring på dessa partier. Som uttalat grönt parti bör ju Centerpartiet ligga närmare ekocentrismen på skalan än vad Socialdemokraterna gör. Eller?

För att besvara på min huvudsakliga fråga hur Centerpartiet och Socialdemokraterna förhåller sig till antropocentrism och ekocentrism så kommer jag att ställa tre frågor till texterna. Dessa frågor är inspirerade av, och utgår ifrån, Dobsons fyra frågor, vilka jag har beskrivit ovan.

(1) *Vad ska bevaras?; (2) Varför ska det bevaras?; (3) För vem ska det bevaras?*

Jag kommer att gå igenom dokumenten med stöd av min kodningsram och i sökandet på svar på mina frågor. När jag inte längre hittar nya svar så anser jag att min datainsamling är avklarad och jag går in på kodning av denna data (Dobson, 1996; Fairclough, 1989; Schreier, 2012). Därefter sker själva analysen och därefter presenteras resultatet.

Kvalitativ innehållsanalys

Det är viktigt, vid val av metod, att utfå ifrån sitt syfte och sina frågeställningar och låta detta styra valet av metod och inte tvärtom. Jag har stått inför valet att välja emellan diskursanalys och innehållsanalys. Frågan är således vad som kommer att fungera för mig (Bacchi, 2009; Bergström & Boréus, 2012; Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, & Wängnerud, 2012; Schreier, 2012; Wodak & Meyer, 2001). Det handlar om hur djupt ner i texten jag vill dyka. Även om innehållsanalys även kan studera det latenta i en text så är diskursanalys djupare än så. Jag är dock inte intresserad av att undersöka om att det som sägs indikerar mer på vad som inte görs. Därför har jag gjort valet att använda mig av kvalitativ innehållsanalys (på engelska förkortat QCA - Qualitative Content Analysis) och sålades begränsa mig till *vad* som uttryckligen sägs i analysenheterna, istället för *hur* det sägs (Jmf. Bacchi, 2009; Dijk, 1995; Esaiasson m.fl., 2012; Fairclough, 1989; Wodak & Meyer, 2001). Detta gör jag för att på bästa sätt kunna fånga upp innehållet av dessa partiers partiprogram. QCA har fördelen att vara såväl systematiskt som reflexivt, vilket kommer att vara av nytta (Schreier, 2012). Kodningsramen, enheter och dess kategorier och dimensioner bygger på Dobsons typologi, beskrivet ovan, och följer det spår som satts ut genom syfte och frågeställning.

Det hade förvisso också varit möjligt att göra en kvantitativ innehållsanalys, likt den jag gjorde i min kandidatuppsats där jag räknade ett antal ord som jag definierat som tillhörande antingen den ena eller andra idealtypen (Holm, 2014). Det känns dock inte lika tillfredsställande då jag är rädd att jag då går miste om vad mer som faktiskt sägs om förhållandet till endera natursyn (Esaiasson m.fl., 2012, s. 210ff). Att räkna ord kräver ändock kontext. Det hade också kunnat vara kompletterande till den kvalitativa delen, vilket det var i min kandidatuppsats, men jag har valt att inte göra så igen.

När innehållsanalyser ska göras så är det av stor vikt att de standardiseras och systematiseras för att det inte ska leda till olika svar beroende på vem som gör analysen, samt att det skulle skilja sig från gång till gång när en själv utför den (Esaiasson m.fl., 2012, s. 210ff; Schreier, 2012). Forskning ska vara så objektiv som möjligt (jag sparar den diskussionen till en annan gång), och en annan som gör samma analys ska få mer eller mindre samma resultat (Alvesson & Sköldberg, 2009; Bergström & Boréus, 2005; Esaiasson m.fl., 2012; Schreier, 2012, 2012). Därför krävs det att ordentliga formuleringar och definitioner används för att fånga samma sak på ett "reliable" sätt. Vid innehållsanalys så konstrueras idealtyper, eller X som Schreier kallar det, vilket jag kommer att använda. Detta

för att kunna klassificera innehållet på sett systematiskt sätt (Esaiasson m.fl., 2012, s. 211).

Idealtyperna är således desamma som extrempunkterna i teoriavsnittet: antropocentrism och ekocentrism. Schreier förklarar dock vikten av att hellre ha för många idealtyper, eller kategorier, och hellre låta dem falla bort som resultat av bristande data än att inte ha med en klassificering som lyckas fånga det som inte är något annat. Idealtyper ska ju vara uttömmande och tillåts inte att över-skrida varandra, utan ska vara helt urskiljbara (Esaiasson m.fl., 2012; Schreier, 2012). Det är lätt i detta fall med antropocentrism och ekocentrism. Jag kommer även att ha en tredje idealtyp som ska låtas fånga upp det som inte är något av dessa, men inte göra det mer avancerat än så för denna upp-gift. Det är viktigt att inse att dessa enheter (också kallade för idealtyper) inte nödvändigtvis är exi-sterande, utan bör istället ses som något optimalt tänkbart. Detta går hand i hand med bland annat natursyner där det mest ideala egentligen inte finns, men att det finns olika grader av det. Att, som i det här fallet, kan vara närmare eller längre bort från antingen den ena eller andra natursynen.

Det är också viktigt att be utrymme för totalt motsatta svar än vad som först avses. Därför har jag tagit med en extra idealtyp ("Annat") som jag tänker använda för just annat än antropocentrism och ekocentrism. Jag skulle kunna ha fyra och utgår än mer från Dobsons typologi, men jag har gjort såhär för att göra det enklare för mig själv.

Kodram, eller analyschema, med vars hjälp jag minimerar den data som samlas in till endast det jag faktiskt är intresserad av utifrån studiens syfte och frågeställning (Schreier, 2012). Kodramen bygger på de idealtyper, tillika kategorier, som jag har härlett utifrån tidigare litteratur och Dobsons typologi och återfinns i Figur 1.

Fokus kommer inte läggas på särskilda ord utan hela kontexter (holism), vilket lutar en del mot det hermeneutiska och den hermeneutiska cirkeln (Alvesson & Sköldbberg, 2009, Kapitel 4; Bergström & Boréus, 2005, s. 25ff). Enligt Bergström & Boréus (2005) är fem element väsentliga i text-tolkning: *texten*, *avsändaren*, *mottagaren*, *kontexten*, och *uttolkaren*. Det innebär att den här studien använder en tolkningsstrategi som utgår från uttolkaren: *texten betyder "det uttolkaren ser att den betyder"* (A.a., s. 25), vilket återkopplas till mitt öppna förhållningssätt.

Figur 1. Kodram och kategorier, kvalitativ innehållsanalys.

Idealtyp	Vad ska bevaras?	Varför ska det bevaras?	För vem ska det bevaras?
Antropocentrism	Kapital och resurser	För människans materiella välfärd	Människan välfärd och välbefinnande
Ekocentrism	Naturens välbefinnande	Skyldigheter gentemot naturen	För människor, djur och naturens egenvärde
Annat	Okänt	Okänt	Okänt

Analys och resultat

När vi nu anländer i analysdelen så ska jag berätta att jag har gått tillväga, likt Schreiens (2012) beskrivning av "segmentation", genom att läsa igenom partiernas utvalda politiska manifest, tillika mina analysenheter, för att där ta ut de delar av texten som behandlar relationen natur-människa-samhälle, byggt på min kodram – alltså det som inkluderas av respektive natursyn. När jag väl hämtat ut de citat ur texten så har dessa sedan kodats efter vilken idealtyp det behandlar. När detta är gjort kommer vi till resultaten av analysen. Resultat presenteras i form av varsitt avsnitt per parti, samt motiveringar underbyggda av citat från respektive politiskt dokument. Om inte annat anvisas betyder sidhänvisning inom parentes sidan i aktuellt politiskt dokument. I sista delen sammanfattas resultaten och beskriver hur partierna förhåller till – vart på skalan – av natursyn.

En hållbar framtid: våra idéer för skillnad (C)

Låt oss börja med att citera ett talande avsnitt:

Samhället vinner på att välstånd skapas på naturens villkor, inom planetens begränsningar och genom att värdesätta ekosystemen och bejaka grön tillväxt och entreprenörskap. Det ska alltid vara lönsamt att vara miljövårdande och olönsamt att agera miljöförstörande. Med försiktighetsprincipen, utgångspunkten att förorenaren betalar för sin miljöpåverkan och att ekosystemet är prissatt till sitt rätta värde, kan vi förhindra och förebygga skador på både människa och natur. Lika viktigt som skyldigheten att betala när man belastar miljön, är rättigheten att få betalt när man producerar ekosystemtjänster. (s. 8)

Redan i inledningen beskriver C att planeten och ekosystemet ska bevaras för att att det utgör "den långsiktiga grunden för frihet och välfärd" (Centerpartiet, 2013, s. 3). Att människor har "rätta att bygga en framtid varhelst i vårt land de vill bo". Något som båda indikerar på att det är människans val som går före. Tillgång till rent vatten och luft, samt en giftfri miljö, är en "fundamental rätt för alla människor".³ Eftersom naturen förser "oss med de grundläggande tjänster som krävs för att kunna bruka marken" så finns en skyldighet att "bruka utan att förbruka" och att således inte "föröda kretsloppet för kommande generationer" (s. 6). Detta belyser alltså människan som centrum och naturen som något som människan nyttjar. Även om att de skriver just det om att "bruka utan att förbruka", vilket skulle kunna indikera på att människans handlande och konsumerande visst har effekter på miljön, så är det övergripande att människans rättigheter kommer först. Människan har hittills "sett alltför kortsiktigt på miljön och nyttjandet av naturens resurser. En allt dyrare räkning har ständigt skickats vidare till nästa generation." (s. 8).

De "ekosystem omkring oss", samt bevarandet av "biologisk mångfald, och de miljöer den beror av, är en investering i framtiden som världen måste bli bättre att räkna på och med, att förvalta och

³ Samtliga kursiveringar i citat är egna för belysa särskild vikt.

försvara. De marina ekosystemen och havens resurser ska skyddas och restaureras." (s. 9). C beskriver ett antal exempel på miljöpåverkan såsom "[g]ifter i luft, mark och vatten, hormonstörande ämnen, klimatförändringar, vattenbrist, utfiskning och utarmad biologisk mångfald på land och i hav", vilka alla har en effekt på människan genom att hennes frihet "begränsas" och i vissa fall även hotar "själva förutsättningarna för vår överlevnad" (s. 8) - "[d]ess konsekvenser riskerar att underminera frihet och välfärd för kommande generationer." (s. 8). Dock beskriver de även andra levande varelsers fortlevnad - "djur och natur". Det ska bevaras för att det man "äger har man också ett ansvar att vårda" (s. 9).

Landsbygden ska vara en levande sådan då det är "förutsättningen för ett hållbart samhälle" eftersom det är "platsen för framväxten av den gröna energin" (s. 9). Förutom skogens biologiska mångfald, biomassa och kolsänka; djuruppfödning och möjlighet till produktion av biogas så finns skogen och vattnet, och möjlighet till utbyggnad av vindkraft. De kommer även in på landsbygdens användningsområde i relation till "[n]aturnära turism och upplevelser [som] kan skapa både förståelse för miljöutmaningarna och nya jobb. Allt detta [vilket] ger en unik möjlighet för landsbygden att ta ledningen i grön näringslivsutveckling för nya företag och hållbara jobb" (s. 9f).

"Värnandet av den biologiska mångfalden måste harmoniera med landsbygdsbefolkningens möjligheter att leva och bedriva verksamheter utan att riskera förlust av djur och annan egendom. Skogen är en ledande svensk exportnäring, nödvändig för grönt och hållbart jobbskapande på landsbygden, som ska ges förutsättningar till att vara världsledande. Även vattenbruket är en grön näring med stor potential som måste tas till vara. Det kan såväl producera mat och biomassa av hög kvalitet som skapa sysselsättning på landsbygden" (s. 12).

När väl Centerpartiet är inne och nosar på den ekocentriska natursynen genom att berätta hur "[m]änskligheten är beroende av de ekosystem vi har omkring oss och som vi är en del av" och att skydda den biologiska mångfalden är nödvändigt för ekosystemet fortlevnad, så faller de därefter när de fortsätter med att berätta att detta leder till ett berövande av "värdefulla resurser och upplevelser" för kommande generationer (s. 9). Därefter kommer de åter in på "bättre prissättning av våra ekosystem". Ekocentriska exempel är bland annat där C skriver:

Samhället vinner på att välstånd skapas på naturens villkor, inom planetens begränsningar och genom att värdesätta ekosystemen och bejaka grön tillväxt och entreprenörskap. Det ska alltid vara lönsamt att vara miljövårdande och olönsamt att agera miljöförstörande. (s. 8)

De fortsätter med att klargöra att "[m]änskligheten är beroende av de ekosystem vi har omkring oss och som vi är en del av"; och vidare att "skydda den biologiska mångfalden är nödvändigt för att ekosystemen ska kunna fortleva." Men, liksom tidigare, och likt Socialdemokraternas dokument nedan, så faller de strax efter genom att beskriva hur "[u]tarmningen av artrikedomen berövar

kommande generationer värdefulla resurser och upplevelser" (s. 9). C tar sedan en extra antropocentriskt sväng förbi allemansrätten och förklarar hur "[n]aturen har unika värden som alla måste kunna ta del av", i vilket allemansrätten "är en möjlighet som ger människor *frihet* att njuta av naturen" (s. 9).

Centerpartiet menar att "Sveriges förmåga att sluta kretsloppen och värna biologisk mångfald är beroende av hållbar produktion i våra skogs-, åker- och betesmarker. I en värld där behovet av sunda och säkra livsmedel och biomassa ständigt ökar vill vi att Sverige ges förutsättningar att bidra fullt ut. Det svenska lantbrukets konkurrenskraft, både inom EU och gentemot övriga världen, ska förstärkas" (s. 12).

Centerpartiet uppvisar en särskild tilltro till teknologi (och globalisering) och beskriver hur detta skapar en "grogrund för entreprenörskap", samt att innovationer "öppnar för lösningar på omställningen till ekologisk hållbarhet". De menar att det idag "[borde] vara möjligt att leva väl och växa överallt i vårt land, och att göra det i harmoni med ekosystemets kretslopp" (s. 4). De fortsätter genom att klargöra hur "[n]yckeln till en hållbar framtid är att frigöra människors kreativitet och skaparkraft oavsett var i Sverige eller i världen man bor." (s. 5). Det hela görs särskilt tydligt genom deras klara ställningstagande: "Vi tror på att kombinera miljöansvar med tilltro till teknikens och utvecklingens kraft." (s. 8).⁴ Partiet har även ett stort fokus på det rent ekonomiska i frågan. Bland annat ges detta i uttryck när de beskriver:

"Ytterst är lösningen i klimatfrågan att få till stånd en global prissättning på koldioxid som motsvarar de höga kostnader utsläppen åsamkar mänskligheten. Det ska vara olönsamt att fortsätta släppa ut och lönsamt att ställa om. Omställningen kan påskyndas med grön skatteväxling, ökade skatter på klimatförstöring och sänkta skatter på arbete och annan välståndsskapande verksamhet." (s. 8)

Detta hänger dock ihop med tekniken då de fortsätter med att "[o]ris på utsläpp kan samla kraften från miljontals entreprenörer och mångfald fler konsumenter och mobilisera marknadsekonomins fulla omvandlingstryck för att finna de lösningar som gör omställningen så snabb och effektiv som möjligt." (s. 8).

Genom forskning, nya kunskaper och ny teknik kan de gröna näringarna i ännu högre grad bidra till Sveriges ekonomiska utveckling. (s. 12)

Trots att de åsyftar till "vetenskap" - vilket "visar är [att det] är nödvändigt för att undvika farliga förändringar" - så går de istället till entreprenörskap och de höga ambitioner som stärker detta. Något leder till utveckling av "miljöteknik" (s. 9). De skriver även hur "forskning och innovation" ska innebära långsiktiga satsningar för att kunna utveckla framtidens "klimatsmarta, resurssnåla och förnybara teknik" (s. 9). Något som verkligen passar bra ihop med androcentrismens positiva ställ-

⁴ Precis som de gör det tydligt med att skriva: "Vår miljöpolitik har gjort det möjligt att kombinera starkt miljöansvar med god ekonomisk tillväxt." (s. 8).

ning till morgondagens teknik och hur det löser alla dagens problem. ”Grön tillväxt och export av miljöteknik och energitjänster” är det ledande (s. 9).

Ett program för förändring (S)

Socialdemokraterna åsyftar en hållbarhet för människan och människans samhälles skull, även om detta innebär att ta hänsyn till naturen: "Klimatkrisen och miljöförstörelsen har tydliggjort att människan inte kan leva utan att ta hänsyn till naturen. För vår överlevnad behövs en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling, som möter den nuvarande generationens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet till att tillfredsställa sina drömmar" (s. 4). "Klimatfrågan är vår tids ödesfråga" (s. 21), och människor behöver ta "sin del av ansvaret för samhällsarbetet" (s. 6).

Ur ett ekocentriskt perspektiv så berör Socialdemokraterna kort hur "[n]aturen är en *helt* central förutsättning för samhällsutvecklingen" och att "[d]en produktionsordning vi levt med sedan [länge] bygger på att ändliga resurser används på ett sätt som inte är hållbart" (s. 9). De berör alltså naturen som central för samhällets uppbyggnad. Socialdemokraterna menar på att det är

"nödvändigt att ställa om vårt sätt att förhålla oss till naturen. Tillväxten som vi känner den idag bygger på användandet av ändliga resurser. Detta måste ändras. Att ställa om till en hållbar tillväxt, som tar hänsyn till även kommande generationer, är en av samtidens mest tvingande uppgifter." (s. 10)

Det är där som det därmed faller tillbaka något mot ett antropocentriskt perspektiv – att det är för människans framtida generationers skull och inte naturens egenvärde. Det tekniska fortsätter genom exempelvis att "[t]ransportsystemen ska läggas om om" (för en mer "hållbar" trafik och transport) (s. 26); att det ska utvecklas "bränslesnåla motorer, alternativa drivmedel och bättre reningsteknik" (s. 26). Ny vetenskap och teknologi, helt enkelt. Det verkar var lösningen. Energisystem måste ställas om och "[m]iljövänlig och förnybar energi måste ersätta såväl de fossila bränslena som kärnkraften" – allt för att "minska den totala förbrukningen" (s. 26). Dock beskriver de också att "[a]ll miljöpåverkan i form av utsläpp och avfallsprodukter ska minimeras" (s. 26). Styrmedlet, eller moroten, i detta är att "[o]mställningen till en ekologiskt hållbar utveckling är en stark drivkraft för ekonomisk tillväxt, eftersom den skapar efterfrågan på resursen teknik, nya transportlösningar och nya former av energiproduktion" (s. 26). Omställningen ska genomföras så att den inte "leder till ökad arbetslöshet och social otrygghet". Det är således, likt C, ekonomiska styrmedel tillsammans med "strategisk miljöpolitik" med forskningssatsningar (s. 26). Det är dock "[k]onsumentperspektivet, inte producentintresset, ska vara utgångspunkt för en politik är säkra livsmedel, miljöhänsyn och etisk djurhållning är grundprinciperna" (s. 27).

I något som skulle kunna tolkas som kritik på Centerpartiets politiska utblick beskriver Socialde-

mokraterna att det är när marknaden och vinsten är "det allt överordnade intresset kommer samhällseliga mål i andra hand, vilket leder till exploatering såväl människor som miljö." (s. 10). De fortsätter därefter genom att deklarerar sig själva som ett "antikapitalistiskt parti" då kapitalismen leder till "allvarlig exploatering av miljö och naturtillgångar" (s. 10). Detta låter ju lite som att de bryr sig lite mer om naturen. Något de tar vid och fortsätter att skilja sig från C där S menar att "marknadsmekanismerna inte klarar av att hushålla med sådant som saknar marknadspris, som luft och vatten" (s. 10). "[M]iljöhänsyn som ett överordnat krav i all produktion" (s. 11) – men det är ändå "produktion" som det återkommer till. S menar att "[k]limatkrisen [kanske är] mänsklighetens svåraste utmaning. Det handlar, bokstavligen, om allas vår överlevnad" (s. 15). Här fokuserar de också alltså på människan, men kommer senare in på att även "[d]jur- och växtarter riskerar att dö ut och människors möjlighet till försörjning hotar att försvinna" (s. 21). Ett talande avsnitt är att miljöpolitiken dels handlar om:

fördelningen mellan generationerna, där dagens generationer inte har rätt att för sin egen välfärd utarma de naturtillgångar och den fysiska livsmiljö som är basen också för kommande generationers liv. (s. 21)

Så småningom kommer S in på den teknologiska stigen och beskriver hur den "miljövänliga tekniken utvecklas och sprids för långsamt" (s. 21). Dagens produktionsteknik är resurskrävande och pressar jordens ekosystem "alltjämt för hårt" (s. 21). Dock, likt C, så presenterar S att lösningen på dessa "miljöproblem" och "klimatkris" att det förutsätter en "[o]mställning till ett hållbart samhälle", vilket i sin tur "innebär stora möjligheter för nya innovationer, fler jobb och ökad livskvalitet" (s. 22). Jag lägger särskild vikt vid den ökade livskvaliteten för att det är talande för ett antropocentriskt förhållningssätt för människa-natur. Det fortsätter just med att en "klok hushållning med jordens resurser är en förutsättning för mänsklighetens framtid" (s. 25). S deklarerar förvisso att den "biologiska mångfalden måste skyddas" (s. 26), men så genom att naturen har ett värde som vi människor tilldelar den och således inte ett egenvärde. Detta ges i uttryck för genom att belägga hur ekonomisk utveckling måste vara i samklang med "det ekologiskt hållbara, om också kommande generationer ska få leva i en värld med frisk luft och rent vatten, hållbart klimat och biologisk artrikedom" (s. 25-26).

Ett talande citat som avslut är hur S behandlar innovation där "större tillväxt och en mer ekologisk hållbar utveckling" leder vägen (s. 30).

Sammanfattning och diskussion

Sammanfattande resultat från analysen av de två analysenheterna återfinns i figur 2. Kort sagt så såväl Centerpartiet som Socialdemokraterna antropocentriska, med vars respektive politiska dokument innehållande nästan uteslutande antropocentriska ställningstaganden och natursyn. Centerpar-

tiet ställer människan och ekonomin i första rummet medan Socialdemokraterna i stället människan och samhället; de fokuserar i mycket på att kunna forma och påverka just "samhället" (s. 4) – även om såväl produktion som ekonomi återkommer

Figur 2. Resultat, kodram, kvalitativ innehållsanalys.

Parti	Vad ska bevaras?	Varför ska det bevaras?	För vem ska det bevaras?	Resultat (naturesyn)
Centerpartiet	Människans och ekonomins välstånd	För människans materiella välfärd	Människan/ekonomin	Antropocentrisk
Socialdemokraterna	Människans och samhällets välstånd	För människans välfärd	Människan/samhället	Antropocentrisk

Såhär i efterhand, efter gjort analys, så ser jag att jag hade kunnat ställa texten en fråga till, och det är *hur* partierna avser lösa miljöproblematiken. Detta hade lett studien in på ett abduktivt förhållningssätt, men även ett reflexivt sådant, vilket alltid är positivt (Alvesson & Skoldberg, 2009). Det skulle dock dessutom leda till en femte fråga: varför det tillvägagångssätt, och då är vi inne på en mer diskursiv metod. Dock kände jag att med tanke på studiens bredd och storlek så fick det även bli en del av min avgränsning. Vad jag dock har att säga om detta är att Centerpartiet uppmanar till många ekonomiska styrmedel (Centerpartiet, 2013, s. 9,12). De har även en stark "tilltro till teknikens utvecklingens kraft" (Centerpartiet, 2013, s. 8)

Referenser

- Alestig, P., & Stiernstedt, J. (2015, december 12). Målet om 1,5 grader överraskar. *SvD*. Hämtad från <http://www.svd.se/har-ar-forslaget--15-gradersmalet-en-overraskning>
- Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2009). *Reflexive methodology: New vistas for qualitative research* (2:a uppl.). Los Angeles ; London: SAGE.
- Bacchi, C. L. (2009). *Analysing Policy: What's the Problem Represented to Be?* Frenchs Forest, N.S.W: Pearson.
- Baker, S. (2006). The Concept of Sustainable Development. I *Sustainable Development*. New York: Routledge.
- Barry, J. (1994). The limits of the shallow and the deep: Green politics, philosophy, and praxis. *Environmental Politics*, 3(3), 369–394. <http://doi.org/10.1080/09644019408414152>
- Bergström, G., & Boréus, K. (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G., & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Centerpartiet. (2013, mars). En hållbar framtid: våra idéer gör skillnad. Centerpartiet.
- Centerpartiet. (2016, mars 20). I *Wikipedia*. Hämtad från <https://sv.wikipedia.org/wiki/Centerpartiet>
- Dijk, T. A. van. (1995). Aims of Critical Discourse Analysis. *Japanese Discourse*, (1), 17–27.
- Dobson, A. (1996). Environment sustainabilities: An analysis and a typology. *Environmental Politics*, 5(3), 401–428. <http://doi.org/10.1080/09644019608414280>
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. London: Longman.
- Folkomröstningen om kärnkraften i Sverige 1980. (2015, augusti 29). I *Wikipedia*. Hämtad från https://sv.wikipedia.orghttps://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Folkomr%C3%B6stningen_om_k%C3%A4rnkraften_i_Sverige_1980&oldid=30428638
- Griggs, D., Stafford-Smith, M., Gaffney, O., Rockström, J., Öhman, M. C., Shyamsundar, P., ... Noble, I. (2013). Policy: Sustainable Development Goals For People and Planet. *Nature*,

495(7441), 305–307.

Grön ideologi. (2016, mars 15). I *Wikipedia*. Hämtad från

<https://sv.wikipedia.org>https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Gr%C3%B6n_ideologi&oldid=33544370

Holm, D. (2014). *Skolans uppdrag över tid. En analys av de tre senaste läroplanerna för svensk grundskola*. (Kandidatuppsats). Göteborgs universitet, Göteborg. Hämtad från

<https://130.241.16.4/handle/2077/36521>

Kihlberg, J., & Rosén, H. (2015, december 12). Fyra klimatexperter: Mycket arbete återstår. *DN*.

Hämtad från <http://www.dn.se/nyheter/vetenskap/fyra-klimatexperter-mycket-arbete-aterstar/>

Lundmark, C. (2007). The New Ecological Paradigm Revisited: Anchoring the NEP Scale In

Wnvironmental Ethics. *Environmental Education Research*, 13(3), 329–347.

<http://doi.org/10.1080/13504620701430448>

Naess, A. (1973). The Shallow and the Deep, Long-range Ecology Movement. A Summary. *Inquiry*,

16(1-4), 95–100. <http://doi.org/10.1080/00201747308601682>

Olsson, K. A., & Wicklén, J. (2015, december 12). Länderna överens om globalt klimatavtal. *SVT*

Nyheter. Hämtad från <http://www.svt.se/nyheter/vetenskap/landerna-overens-om-globalt-klimatavtal>

Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. Los Angeles: SAGE Publications Ltd.

Socialdemokraterna. (2013). Ett program för förändring. Socialdemokraterna.

Socialdemokraterna (Sverige). (2016, mars 16). I *Wikipedia*. Hämtad från

<https://sv.wikipedia.org>[https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Socialdemokraterna_\(Sverige\)&oldid=33559116](https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Socialdemokraterna_(Sverige)&oldid=33559116)

Världskommissionen. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development:*

Our Common Future. FN. Hämtad från [http://www.ask-](http://www.ask-force.org/web/Sustainability/Brundtland-Our-Common-Future-1987-2008.pdf)

[force.org/web/Sustainability/Brundtland-Our-Common-Future-1987-2008.pdf](http://www.ask-force.org/web/Sustainability/Brundtland-Our-Common-Future-1987-2008.pdf)

Wodak, R., & Meyer, M. (2001). *Methods of critical discourse analysis*. (R. Wodak, Red.). London:

SAGE.